

Theatermaker Dirk Tanghe gruwet van het woord succes. Theater maak je niet voor het applaus, theater maak je uit noodzaak. En dat hij er inmiddels succes mee boekt? Och, dat is 'choco op de boterham'. Over belletje-trek en de grote, indrukwekkende kuddegeest.

1. Noodzaak

"Het gaat mij niet om succes hè. Succes, je m'en fou! Ik voel de noodzakelijke noodzaak om theater te maken. Dat is een passie. Ik ben passioneel verliefd op het medium theater.

Ik ben een inktvis en met mijn tentakels zuig ik de wereld op. Dat komt allemaal in dat lichaampje. En wat ik opgezogen heb -schilderijen, ritmes, bloemen, muziek, beeldhouwwerken, mensen- kan ik kwijt in het theater. Ik deel dat met mijn spelers. Via een tekst van een schrijver, liefst een lekkere leuke klassieke schrijver die ook een noodzaak had om te schrijven.

Succes is absoluut geen prikkel voor mij. Ik weiger dat woord. Succes wordt gemaakt door andere mensen. Het wordt je aangesmeerd als choco op een boterham. Ik wil via vertellingen de mensen raken, ontroeren, betintelen, betokkelen. Zodat ze anders naar buiten gaan dan ze binnenkwamen. Omdat die vertellingen fantastisch zijn, snap je."

2. Intuïtie

"Je moet je zielsverwanten zoeken. Ik bedoel: ik ben geen vakman. Ik ben heel intuïtief. Ik bestel mijn spelers niet bij een of ander bureau, nee, ik moet ze in de ogen kijken, en dan weet ik het. Ik ben zeer gevoelig in die dingen.

Mijn spelers zijn de beademers van hun en mijn ideeën. Mijn schatbouts, mijn deugnieten, mijn hartedieven, mijn Repelsteeltjes. Ik vergis me niet in mijn keuzes. Dat komt: ik heb nu 52 toneelstukken gemaakt -eh, laat ik zeggen: ik heb al 52 ontmoetingen gehad met mensen die resulteerden in voorstellingen. En in 25 jaar theater doe je mensenkennis op.

Ik wil eerst voor mezelf zien, voelen, ruiken, proeven wat ik aan het maken ben met mijn spelers voordat ik het aan de buitenwereld toon. Ik moet eerst mijn eigen kalkoen proeven voordat ik 'm op de kersttafel zet. Daar ben ik perfectionist in. Maar pas op, het gaat me niet om perfectionisme als een soort dooddoenend houdingetje. Ik wil dat de vorm, de kleur, het licht, de hele entourage, op een mooie lijn komen te staan. Dat het stuk een soort homogeniteit in zich heeft, die helder is. Ik ben daarin een hele heldere naïeve teut.

De meningen van mensen zijn heel hard soms. Die mensen vergissen zich in mij. Ze denken dat ik met mijn hoofd in de wolken zit. Ik ben een hele analytische, wiskundige jongen hoor, als ik aan het repeteren ben!"

3. Positiemasker

"Mijn stukken gaan niet over succesvolle mensen. Ik leg juist hun kleinheid bloot door hun drijfveren te laten zien. Het goede theater gaat over grote koningen en grote koninginnen die eigenlijk maar kleine jongetjes en meisjes zijn. Dat vind ik goede stukken. Omdat de mens zo is! Je bent kind, puber, adolescent, je gaat afstuderen, trouwen, kinderen

krijgen, je eigen zaak beginnen - en dan ben je er. Als kind mag je wenen, huilen, tieren, en daarna mag je dat allemaal niet meer laten zien. Dan ga je met das en wit hemd door de grote wereld. Dan heb je je positiemasker op, zal ik maar zeggen. Dat vind ik verschrikkelijk. Alsof een volwassen arrivé thuis geen scheet laat, of zich tot tranen toe laat beroeren door prachtige muziek. Alsof de koningin niet af en toe aan haar jeugd denkt en haar schoonheid ziet voorbijglijden. Maar dat mogen ze niet tonen hè.

Veel mensen doen de deuren dicht omdat ze iets bereikt hebben en wachten vervolgens op de hemel. Maar ik vind dat je niets moet achterhouden. Niet dat je alles er maar ongefilterd uit moet gooien - we kunnen niet buiten een zekere hoffelijkheid, dat is de elegantie in het leven. Ik bedoel: ik kan niet tegen mensen die niet in hun ziel laten kijken. Dat vind ik heel ongelukkige mensen."

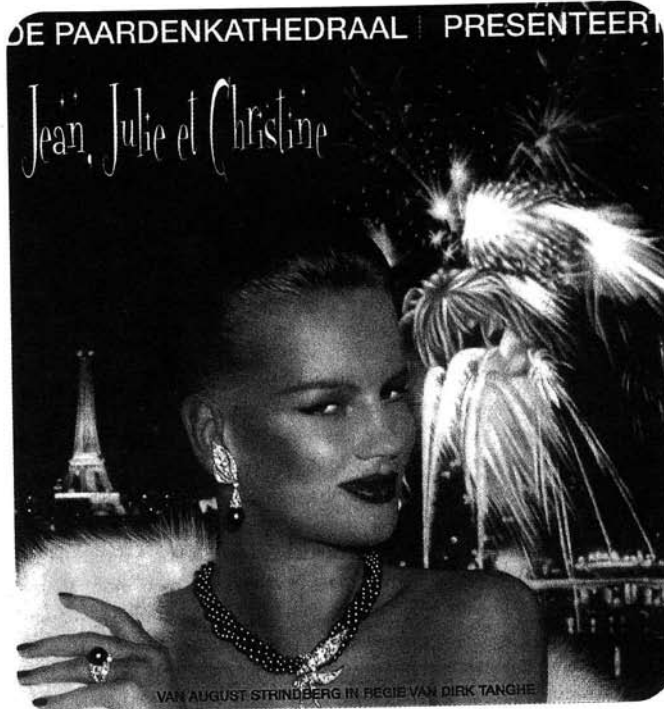
4. De kudde

"Straks moeten we weer leren om rode kool met worst klaar te maken. Dan wordt dat cult. Dan gaat een topkok ons de smaak van vroeger leren, schrijft daar een boek over en iedereen zal dat kopen. Het is zo hypocriet! Waarom? Omdat mensen er nu niet van genieten, nu het er nog is!

Ik noem dat de grote, indrukwekkende kuddegeest. Tachtig procent van de mensheid vormt een kudde. Bijna twintig procent wordt door die kudde vertrapeld en een paar procent overleeft dat. Het schrikt mij ontzettend af hoe mensen in kuddeverband tot de meest vreselijke dingen in staat zijn. Hoe zo'n Vlaams Blok kan bestaan. Terwijl de mens eigenlijk een 'homo ludens' is, een spelend diertje. Die kuddegeest, dat is burgerlijkheid. En dat vind ik vreselijk, ik haat dat. Huisje-tuintje-keukentje-autootje-kindje en het leven gaat voorbij.

Ze zitten voor de tv, lossen nog eens een raadseltje op van de quiz, sukkelen in slaap, krijgen elk half uur reclame over zich heen gespuugd en staan dan op om de blokjes kaas en de doos met salami te halen. Op maandag frieten, op woensdag patatpuree, op vrijdag vis en op zondag boterkoeken. En dat duurt zo dus twintig jaar. Ik vind dat verschrikkelijk. Let wel: ik beoordeel dat verder niet. Ik ervaar dat alleen maar.

Maar ge zult het zien hoor, mensen zullen weer beginnen naar elkaar te luisteren. Ze zijn nu nog druk met hun GSM-metje, omdat het nieuw is, maar ze zullen weer behoefte krijgen om met elkaar te praten in plaats van bellend op straat langs elkaar heen te lopen. Ze zullen weer behoefte krijgen een vulpen te nemen." Slaat op tafel: "Je mag mij gerust een humanist noemen! In hart en nieren! Humanisme is toch een open ding?! Ik hou van de mens. En hij moet zo geprikkeld worden dat-ie creatief wordt. Pas op: dat is geen cliché. Creatief is een heel mooi woordje."

5. Flokken

"Ik wil mijn hele leven belletje-trek blijven doen. En er is niemand in de hele wereld die mij dat gaat beletten. Ik doe het! Als ik negentig ben, zal ik misschien niet zo snel kunnen weglopen, welnu, dan doe ik rolschaatsen onder of zo.

Nee, ik vind het niet béter om kind te zijn. Ik schiet het systeem van het leven niet af! Orde moet er zijn. Het is handig als al die miljarden miëren stoppen voor rood licht. Maar je mag je kleine meisje, je kleine jongetje niet verliezen.

Ik ben een platonische hedonist. Ik wil flokken, strelen, maar niet omdat ik iets van iemand wil. Ik wil steeds een millimeter tussen de mensen houden. Dat is natuurlijk heel pijnlijk", (zucht), "heel eenzaam. Omdat je iemand niet echt aanraakt. Het is onpakbare schoonheid.

Ik hou van het zintuiglijke leven. Flokken vind ik het mooiste. Dat is Vlaams voor strelen; pasgeboren katjes flokken aan tegen de moederkat. Dat vind ik sensueel, en dat is genoeg. Seks is fantastisch, de daad zelf is fantastisch, maar komt of komt niet. Het staat niet op nummer één.

Het enige waar ik naartoe wil, is dat ik met mijn vrouw, mijn kinderen, mijn dierbaren, mijn spelers, mijn medewerkers, leuke reizen maak in de verbeelding. Dat we delen met elkaar. Dat wel elkaar res-pec-te-ren.

Dat we samen groeien, bloeien en stoeien. Maar ik wil niet dat we elkaar vermoeien. Ik wil dat we elkaar prikkelen, betikkelen." (stilte) "Ja, ik kan dichten zonder mijn gat op te lichten."

6. Cirkels

"Het leven is een cyclus: je wordt geboren, draait wat rond en gaat dood. Ik haat zo'n cirkel. Zo'n Chinese yin-yang, ik vind het niks. De planeet is rond, haat ik ook. Ik weet toch wel dat ik dood moet, maar ik

knip die cirkel liever open, dan heb ik een lijn. Dat is nog wat saai, daarom knip en vouw ik die lijn tot het een alpenlandschap wordt. Ik houd van die grafische tekeningen van bergetappes uit de Tour de France. Een lijn met dertig procent stijging, een col de la première categorie. Een diepte, de hoogte, een dal, een heel diep dal, een ber- En je ziet niet wat er komen gaat, snap je. Dat is a-von-tuur. Dat is risico. Niet weten wat er achter die berg ligt. De sensatie van de ontdekking, dat is het. En pas op: dat is niet altijd positief! Sensatie is ook: een afschuwelijke foto van oorlogsmisdaden in Kosovo. Maar onverschilligheid is erger. Onverschilligheid is die kudde. Als je daar tegen schopt doen ze(loeit)mweueueuh, mweuheu! Op zaterdag gaan ze op een waggelgangetje door het drukke centrum" (hoog stemmetje, vie gezicht) "'naar de winkels kijken'. Die besluiteloosheid! Vreselijk, daar kan ik niet tegen. Ze zijn bezig met het opvullen van een dag. Van tie jaar.

Het wordt lente, zomer, herfst, winter. De cirkel. Daar kan ik niets aar doen. Maar het is niet spannend, het gaat nergens heen, je draait mi wat rond. Ik weet zeker dat je nog nooit een cirkel in mijn decor heb gezien. Ik haat draaiscènes. Als je me betrapt op een cirkel in mijn st dan ben ik dood. Laten we lijnen maken. Let's make lines, please."

7. Zeemeerman

"Ik vind het vreselijk als mensen zeggen: ja, jij bent zo'n succes, hoe doe je dat nu. Ik heb geen systeem! Ieder stuk dient zich op een andere manier aan. Daarom ook wil ik best ergens wat vertellen over mijn werk, maar geef ik nooit les.

Als regisseur moet ik nu al zeggen welk stuk ik in 2003 op reis ga sturen. Dan heb je twee keuzes. Ofwel je zet je daar tegen af, ofwel je speelt het spel mee en je zegt: in 2003 speelt De Paardenkathedraal

stuk XI En de spelers zijn puppelepup en puppelepee! Ik kan me dat nu permitteren, maar dat is mijn betrachting niet. Mijn naam is een abstractie voor mij. Ik kan 'm zelf niet meer horen. Ik weiger een merk te worden. Als er nog ooit eens een politiemann vraagt wat mijn beroep is, dan zeg ik: zeemeerman. Omdat dat niet bestaat."

8. Publiek

"Ze zeggen dat er een select publiek op theater afkomt, maar dat weet ik niet. Dat heb ik niet onderzocht. Wat ik zie, zijn jongeren, permanentjes, mannen die meemoeten met hun vrouw en in slaap sukkelen, boerinnen. Een enorme veelheid. Ik weet zeker dat als sommige van die kuddemensen naar het theater zouden komen -maar ik duw ze er niet in hè- ze kleine mensjes blijken te zijn die zeer gevoelig staan.

Natuurlijk kan ik niet bepalen hoe het publiek mijn theater ervaart. Elk individu heeft recht op zijn eigen emotie. De een is geschokt, de ander geroerd, nog een ander loopt weg. Vind ik allemaal prima. Maar ik ben niet vrijblijvend in mijn vertellingen. Ik presenteer niet de zeemzoete commerciële Joop van den Ende-versies. Ik zoek de pijn op, het schuur-scharnertje, het hete strijkijzer. En de humor en de hoop, als het kan. Al die stukken van Strindberg bijvoorbeeld zijn zo hopeloos. Dan zoek ik juist de humor en de hoop!

Ik omring me met fantastische mensen. Met Strindberg, Shakespeare, Molière, Euripides, Brecht, Beckett, Tennessee Williams. Dat zijn springlevende garnalen geweest, en ik leer veel uit hun teksten, uit hun visie op het leven, op hun tijd. Maar ik doe het niet om de grote namen. Ik doe Molière niet om Molière te doen. Als ik hem lees, dan ruik ik toch wat-ie schreef! Dat is ook een verrijking van mij."

"Pas liep ik in Andalusië over de promenade, en daar zag ik al die kleine stoeltjes vol oude mensen. En ik dacht: hé, dat is de wereldverbeteraar. Twee stoeltjes met mensen erop.

Theater is een vrijplaats om te schakelen, om dingen samen te brengen, om al die ingrediënten die je tegenkomt samen te voegen. Ik vind dat heel leuk. Zo ben ik, zo wil ik het. Zo gaat het." H

Tot en met 23 juni speelt De Paardenkathedraal Jean, Julie en Christine naar Strindberg in Utrecht. Voor speellijsten en verdere informatie, zie de website van De Paardenkathedraal: www.paardenkathedraal.nl.

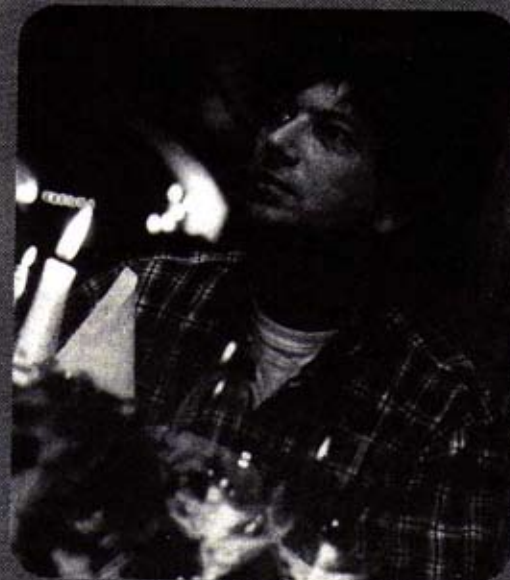

Foto: D'Agli

Dirk Tanghe

Wordt in 1956 geboren in Torhout (België) in een katholiek gezin. Vader en opa spelen bij het amateurtoneel. Studeert een tijdje kunstgeschiedenis en volgt een acteursopleiding, voordat hij in 1986 regisseur wordt bij Malpertuis. Doet tal van regies in Gent en Brussel. In 1996, inmiddels regisseur bij het Nationaal Toneel in Den Haag, stort hij in. Het stuk dat hij onder handen heeft, wordt afgelast. De brandstof is op, verklaart Tanghe. Dat jaar wordt hij ook benoemd tot artistiek directeur en regisseur van De Paardenkathedraal in Utrecht. De regie die voor dat jaar op stapel staat, wordt ook afgelast. Het seizoen 1997-1998 beleeft hij echter drie premieres bij De Paardenkathedraal: De Wereldverbeteraar van Thomas Bernhard, Fräken Julie van Strindberg en Tartuffe van Molière. De stukken krijgen veel bijval van critici en publiek; Tanghe lijkt zijn draai gevonden te hebben. Ook latere stukken als De Burgermansbruiloft van Brecht en Relgen van Schnitzler hebben veel succes. Geroemd worden zijn strakke, hedendaagse interpretaties van klassieke stukken en zijn treffende decors. Tanghe werkt in Utrecht en woont in het weekend in Gent, bij zijn vrouw en drie zoons.